

OVER ENKELE SOORTEN VAN HET GESLACHT PANICUM.

R zijn zoo enkele geslachten onder de Gramineëen, waarvan het aantal adventief waargenomen soorten dat der echt inlandsche ver overtreft. Zoo is van de 10 soorten uit het geslacht *Phalaris*, die in ons land zijn gevonden, slechts één werkelijk indigeen. Men heeft slechts het pas verschenen Prodrususdeel op te slaan om zich daarvan te kunnen overtuigen. En geen wonder: de meeste adventiva vindt men bij meelfabrieken en oliemolens, terwijl graszaden uit den aard der zaak gemakkelijk met buitenlandsch graan en oliezaad meekomen. Onder die aanvoeringen zijn heel wat vreemde soorten, uit alle deelen der wereld, waarvan de determinatie lang niet altijd gemakkelijk is. Veel literatuur moet daarvoor worden nagegaan, de exemplaren moeten worden vergeleken met eventueel aanwezig materiaal in 's Rijks Herbarium te Leiden, terwijl men ten slotte nooit tevergeefs aanklopt bij Prof. Ed. Hackel, den beroemden Oostenrijkschen Agrostograaf, of bij Dr. A. Thellung te Zürich, die als correspondeerend lid der Nederlandsch-Botanische Vereeniging altijd bereid is, zijn groote kennis der Europeesche adventief-flora ter beschikking te stellen.

De grassen, waarover wij wat vertellen willen, behooren tot het groote geslacht *Panicum*. In ons land is dit geslacht ook voor het grootste deel door adventief-soorten vertegenwoordigd. Rekent men de *Setaria's* (door sommigen als een afzonderlijk geslacht beschouwd) niet mee, dan zijn alleen *Panicum lineare* en *Panicum Crus Galli* inlandsch. De eerste soort is reeds in dit tijdschrift besproken (Jg. XIV, blz. 125). De laatste soort, de bekende hanepoot, is een lastig onkruid. Speciaal in 't Oosten van ons land op zandige akkers is 't niet uit te roeien, 't geen ons floristen de gelegenheid geeft ze in de Augustus-vacantie op ons gemak te bestudeeren. Door de groote aartjes is 't een zeer geschikte soort, om den bouw van een *Panicum*-bloem te leeren kennen. Begint men van onder af, dan ziet men het ongewone, doch een *Panicum*-aartje typeerende aantal van drie kelkkafjes. Het onderste is 3-nervig en veel kleiner dan het 2e en 3e. Vooral dat derde kelkkafje is merkwaardig: soms is het slechts stekelpuntig of kort genaald (var. *brevisetum* Döll) soms loopt het in een 5 cM. lange naald uit (var. *longisetum* Döll). Planten, waarvan alle aartjes dergelijke lange naalden vertoonen, doen aan een geheel andere soort denken. Op onze Geldersche aardappelakkers komt het meest de vorm voor zooals ze hier is afgebeeld (bij alle bloemen is het 3e kelkkafje genaald, doch die naald is bij de meeste bloemen zeer kort, bij enkele slechts een paar cM. lang). Begin Augustus bloeit een lage, teere vorm, waarbij de pluim tot een tros is gereduceerd en de aartjes ver uit elkander staan. Van deze var. *pauciflorum* A. en G. troffen wij in 1907 een geheele vegetatie aan op een zanderig braakland te Beek bij Nijmegen. Op adventiefterreinen daarentegen kan men tot laat in October 2 Meter hooge exemplaren aantreffen, in

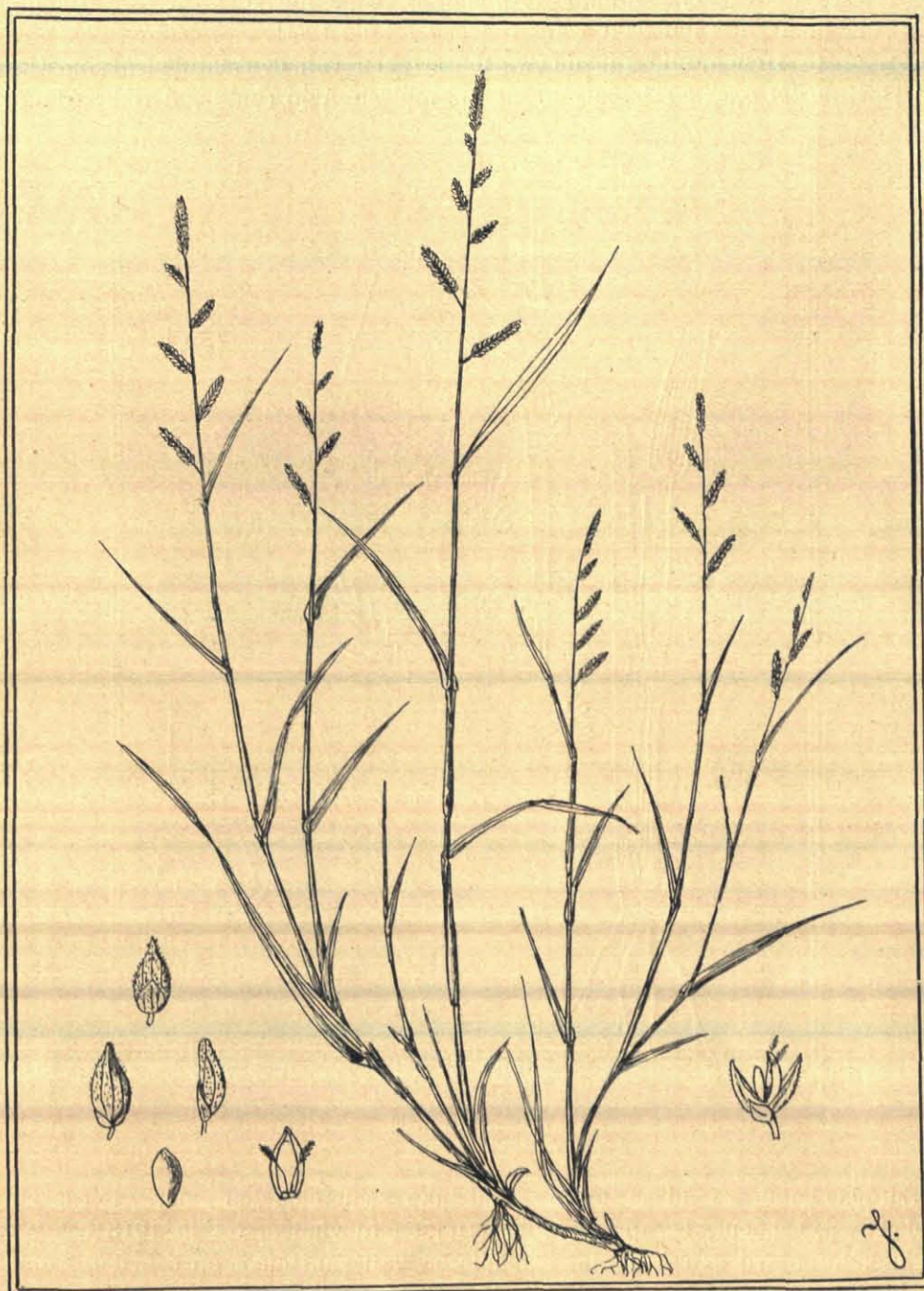
OVER ENKELE SOORTEN VAN HET GESLACHT PANICUM. 405

iedere scheede een bloempluim vormend, dikwijls langgenaalde prachtplanten. Nu heeft men kans om daar een eveneens tot de sectie *Echinochloa* behorende soort aan te treffen, die uit de warme streken van den aardbol afkomstig is. Het is *Panicum colonum* L., algemeen in tropisch Azië (Indië), Afrika, Amerika.

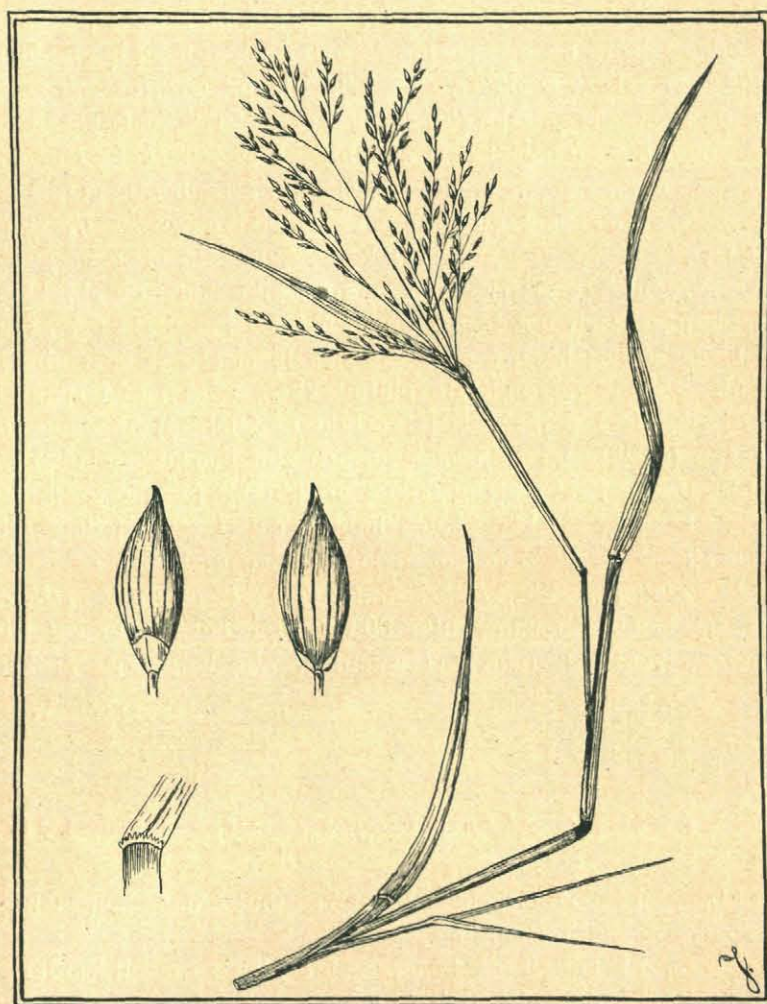
Panicum Crus Galli.

In Europa komt ze alleen op de zuidelijke schiereilanden voor. Reeds jaren hadden wij gehoopt, ze op adventief-terreinen te vinden, tot in 1913 het geluk ons diende en wij er een aantal exemplaren van aantroffen op één der handels-terreinen te Amsterdam. Zooals uit de teekening blijkt is ze teerder van bouw en stijver van uiterlijk dan de vorige soort. De pluim is korter met onvertakte

Panicum colonum L.

zijtakken, die regelmatig langs de driekantige hoofdas geplaatst zijn. De aartjes staan meest in 4 rijen langs die zijtakken en zijn net eender gebouwd als die van *Panicum Crus Galli*. Alleen het 3e kelkkafje is nu zelfs niet stekelpuntig doch geheel weerloos. De kelkkafjes zijn wel ruw, doch niet zooals bij de

Panicum dichotomiflorum.

vorige soort met korte stijve haartjes bezet. De zaden bevatten veel meel, waarom ze nog steeds in de tropen gekweekt wordt en als voedsel gebruikt wordt voor mensch en dier (bijv. in de Zuidelijke staten van N. Amerika, waar ze den naam van *shama-millet* draagt). Volgens Ascherson en Graebner vertoonen de bladen vaak zwarte dwarsbanden, doch daarvan is bij onze exemplaren niets te

bespeuren. Rijpe zaden heeft ze blijkbaar niet voortgebracht, tenminste het volgend jaar konden wij ze niet terugvinden.

Dit jaar (1916) is het aantal in ons land gevonden soorten weer met één vermeerderd. De heer A. W. Kloos vond, zoowel te Deventer als te Gorinchem, op de bekende adventiefterreinen een gras, dat bij determinatie *Panicum dichotomiflorum* Michx bleek te zijn. Deze soort, in Noord- en Zuid-Amerika inheemsch, wijkt in uiterlijk geheel af van de beide vorige en houdt meer het midden tusschen *Panicum miliaceum* en *P. capillare*. Ze behoort dan ook tot een geheel andere groep en is de type der sectie *Dichotomisflora*. Men behoeft slechts een aartje te bezien om dadelijk te bemerken, dat men met een echte *Panicum* te doen heeft. De ongeveer 2.5 m.M. lange aartjes zijn groenachtig-purper; het eerste kelkkafje is breed driehoekig en stomp en bereikt ongeveer $\frac{1}{4}$ van de lengte van het aartje; de twee volgende kelkkafjes zijn min of meer puntig en iets langer dan de vrucht. De aartjes zijn gerangschikt langs de zijtakken van een wijdvertakte pluim, die bij het begin van den bloei ten deele omvat wordt door de bovenste bladscheede; bij het eind van den bloei steekt de pluim iets boven de scheede uit, zoodat de onderste pluimtakken zelfs iets teruggeslagen zijn. De plant is 1-jarig, sterk aan de basis vertakt met iets opstijgende stengels, die meestal glad zijn (slechts bij tropische vormen zijn behaarde bladen en scheeden waargenomen). De onderste stengelknoopen zijn bij forsche exemplaren meest iets gezwollen. De lange, vlakke bladen hebben een 1—2 m.M. lange ligula. Wie Amerikaansche flora's bezit, kan deze soort vinden onder de namen: *P. geniculatum* Muhl., *P. aquaticum* Poir., *P. brachiata* Bosc., *P. chloroticum* Nees.

Daar het geslacht *Panicum* ruim 600 soorten bevat, kunnen wij nog veel soorten op onze adventief-terreinen verwachten. Wie helpt mee zoeken?

JANSEN EN WACHTER.

DE VOGELS VAN NOORDWIJK IN 1916.

EEL, heel hoog cirkelden kalm vier buizerden, langzaam, rustig en zonder eenige inspanning.

En al hooger en hooger schroefden ze en al verder zeilden ze, tot ze eindelijk als stipjes niet meer afstaken tegen den effen diepblauwen hemel.

Dat was in 't eind van Februari op een zeldzaam mooien morgen. Nu is 't April.

Heerlijker dan ooit vertoonen de wulpen hun glijvluchten, langer dan ooit halen ze de tonen uit aan 't eind van iedere golf tot de volgende stijging. Haast indrukwekkend schermen de kieften boven polder en lage duintjes, vroolijk knarsen de tapuitjes voor de onbewoonde hollen, klaag-zingt de fitis in 't berkenhout, schatert een groene specht in de dikke populieren van de lange oprijlaan.